

Fogalmak

Szent Liga
Újszerzeményi Biz.
(Neoquista
Comissio)
fegyverválság
porció
forspont

Földrajzi helyek

Bécs
Párkány
Esztergom
Buda
Nagyharsány
Eszék
Eger
Munkács
Belgrád
Szalánkemén
Karlóca
Tisza folyó
Maros folyó

Személyek

Kara Musztafa
I. Lipót
Lotharingiai Károly
Sobieski János
XI. Ince pápa
XIV. Lajos
Abdurrahman
Badeni Lajos
Miksa Emmanuel
Köprülü Musztafa
Savoyai Jenp
Antonio Caraffa
Apafi Mihály

Fontos évszámok

SZÜRKÉVEL

1. A felszabadító hadjáratok előtt

- A **XVII. SZÁZAD** végére Magyarország négy részre szakadt: a Habsburg-féle királyi Magyarországra, a felvidéki Thököly-fejedelemségre, Apafi Mihály Erdélyi Fejedelemségére és a török hódoltságra
- Az **Oszmán Birodalom**, miután befejezte Oroszországgal a hadakodást, újra a nyugati frontok felé támadt, amire ösztönözték Thököly katonai sikerei is

Török hódoltság	Thököly-fejedelemség
Erdélyi fejedelemség	Magyar Királyság
A hódoltság legnagyobb kiterjedése	

Bécs ostroma

- 1683**-ban **Kara Musztafa** nagyvezír vezetésével a török **megtámadta Bécset** nagy erővel (kb. 150 ezer fővel), az erdélyi, román, tatár segédhadakkal kiegészülve
 - Bécs falát megerősítették, a lakosságot kitelepítették, a külvárosokat lerombolták, 15 ezer fős helyőrséget állítottak ki
 - I. Lipót** kölcsönös védelmi **szövetséget kötött** Sobieski János **lengyel királlyal** és megnyerte pár addig ellenséges német állam támogatását (Szászország és Bajorország)
- Az ostrom kezdett a törökök javára eldőlni, amikor megérkezett **Lotharingiai Károly és Sobieski János** felmentő serege (70 ezer fő), amik **szétverték a török hadat**
- A gyors győzelem után a szövetség visszafoglalta még abban az évben **Párkányt és Esztergomot**

2. A török kiűzésének első szakasza

1683–1689

A Szent Liga

- Lipótra nagy nyomás nehezedett, hogy vállalja a háborút, de **Nyugatról a franciák fenyegették**, továbbá a török kiűzése sok pénzbe került volna
- A helyzetet **XI. Ince pápa** oldotta meg, aki óriási összeggel (10 millió forinttal) **támogatta a felszabadító hadjáratot**, és meggyőzte XIV. Lajos francia királyt, hogy húsz évre **fegyverszünetet kössön** a császársággal
- A pápa összekovácsolta a törökellenes szövetséget, a **Habsburg Birodalom, Lengyelország és Velence** részvételével létrejövő **Szent Ligát** **1684**-ben (később csatlakozott **Oroszország** is)

Buda ostroma

- A döntő fordulat, **Buda ostroma**, **1686 JÚNIUS**ában kezdődött, és **SZEPTEMBER 2-án** a keresztény hadak győzelmével zárult, a város 145 év után felszabadult

- A védő **Abdurrahman** seregein a felmentő seregek sem segítettek, a **keresztények**, Délről Lotharingiai Károly, Északról Badeni Lajos gróf és Miksa Emmanuel csapatai **győzelmet arattak**
- A vár bevétele komoly feladat volt, a **XVII. SZÁZAD**ban sokat fejlődtek a tűzfegyverek, a várívási technikák, pl. a cikk-cakkos sáncrendszer

“Második mohács”

- A szövetséges haderő folytatta előrenyomulását, **1687**-ben **nagyharsánynál megverték** a török sereget
- Ez azért volt fontos, mert így **szabaddá vált az Eszéki híd**, ami akkoriban az egyetlen átkelő volt a Dráván
- A következő években **visszafoglalták** többek között **Eszéket, Egert, Munkácsot, Belgrádot**
- **1689**-re a török Szerbia jó részéről is kiszorult

3. A török kiűzésének második szakasza

1689–1699

Átmeneti török sikerek

- **XIV. Lajos**, a **Habsburgok megnövekedett hatalmától** és balkáni előrenyomulásuktól **tartva megint támadást indított** a császár ellen a Rajna mentén, így **Lipót** a legtehetségesebb hadvezéreket és **a legjobb ezredeket oda vezényelte**
- A törökök élére **Köprülü Musztafa nagyvezír** került, aki az átmeneti Habsburg-gyengeséget kihasználva megszilárdította az oszmán sereg fegyelmét, **rendbe rakta a hadszervezetet**
- A **keresztény hódításokat** sorra **visszafoglalták a törökök**, **Belgrád is a kezükre került**

Döntő ütközetek

- Az **1691**-es **szalánkeméni csata** a **török főerők**, és **Köprülü Musztafa** (aki meg is halt) **véres vereségével** zárult, hála a visszatérő **Badeni Lajosnak**
- **1697**-ben a szultáni seregek újra az Alföldet foglalták vissza, de **Zentánál, Savoyai Jenő** vezetésével a **keresztény sereg szétverte a törököt**, akik belátták, **nem tudják visszaszerezni magyarországi területeiket**
- Az **1699**-es **karlócai békében** a Temesköz kivételével **véget ért Magyarország területén a török hódoltság**

4. Következmények, berendezkedés a Habsburg-monarchiában

- A **magyar rendek** – felismerve az átalakult hatalmi viszonyokat –, az **1687**-es pozsonyi országgyűlésen “hálából” lemondtak a Habsburgok javára **a szabad királyválasztásról**, és az **Aranybulla ellenállási záradékáról**

A földek elvesztése

- **Antonio Caraffa** tábornok **kifosztotta Debrecent**, Eperjesen pedig **koholt váddal 24 nemeset és polgárt küldött vérpadra**, majd magyar főméltóságokra is kezet emelt
- A visszaszerzett területeket az udvar újszerzeményeknek tekintette, azoknak **kezelésére** az Udvari Kamara alá létrehozták az **Újszerzeményi Bizottságot** (Neoquista Comissio)
 - A föld- és pénzügyek irányítására **kamarai központot létesítettek Budán, Kasán, Kanizsán és Csáktornyán**
 - Aki nem tudta **törvényesen igazolni a földtulajdonát** (mert pl. a harcokban elveszett a papír), a föld értékének **10%-áért (fegyverváltás)** kaphatta vissza azt. A **katolikus egyház** kivételt élvezett, nekik nem kellett fizetni.
 - A szabadon maradt földeket az udvar hitelezői, hadvezérek és hadseregszállítókknak adták

- A császári udvar a Tisza és a Maros mentén kijelölt határvidékre 100 ezer szerb menedéket telepített be, kiváltságokat adott nekik, feladatuk a határőrzést kapták, de Lipót valójában a magyarok sakkban tartására használta őket
- Mindezek ellenére a magyar nemesség birtokba vette az egykori hódoltság területét és újra kialakította a nemesi vármegyerendszert

A magyarok sérelmei

- Magyarországra, de főleg a jobbágyságra hatalmas adóteher nehezedett, emellett a katonaság kitelelése alatt nekik kellett ellátni a sereget (porció), illetve szállítani a katonákat és felszerelésüket (forspont)
- Az udvar szélnek eresztette a végvári katonákat (bujdosók lettek belőlük), a várakat pedig megsemmisítette, nehogy egy magyar ellenállómozgalom bástyái legyenek

Erdély

- Ahogy szorult ki az országból a török, úgy nőtt Erdélyben a Habsburg-befolyás
- 1687-ban Lotharingiai Károly ráerőltette Apafi Mihályra a balázsfalvi szerződést, amiben várakat és pénzt kér az erdélyi "önállóságért" cserébe
- Apafi halála után Lipót lett Erdély ura, de az 1691-ben kiadott Diploma Leopoldinum ígérete szerint sértetlenül hagyta az erdélyi rendek érdekeit, államszervezetét és hagyományait
- Erdélyt különálló egységként kezelte, nem csatolta vissza Magyarországhoz